

ТИЖНЕВИК - REVUE HEVDOJADAIKE - ТРИДЕНЬ UKRAINIENNE

Число 9 (415) рік вид. X. 11 березня 1934 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 11 березня 1934 року.

Тарасові роковині, що займають таке поважне місце в історії нашого національного руху, не втратили свого значіння й по цей день. З часом заходили зміни у формі їх святкування, відмінявся самий зміст його. Нам не раз доводилося вже на цих сторінках зазначати ту еволюцію найдавнішого нашого свята традиційного, еволюцію, яка не закінчилася й досі. Святкування бо річниці Шевченкової це не тільки спомин про великого поета, не тільки пошана його пам'яті. Ні, святкування те було і є щільно зв'язане з живою дійсністю.

Для нас, одірваних од рідного краю, розкиданих на еміграції, саме тут, на чужині набуває воно нової ваги, підіймаючи нас усіх над дрібними розходженнями і об'єднуючи в одну сім'ю. Саме сьогодні, коли землю, населену українським народом, поділено між чотирма державами, Шевченкові роковини сильніше, ніж коли, нагадують нам, роз'єднаним політичними кордонами, що ми одна нація, яка живе одним у всій його ріжноманітності життям, живе одними думками, одними ідеалами. І саме в наші часи, коли на Великій Україні «все мовчить», коли там зайді, яким належить влада, намагаються саму творчість великого поета натягти на московсько-большевицький копил і викривити саму суть її, на нас усіх, що розкидані світами на чужині, на всіх тих, що живуть на українській землі по-за межами совітів, спадає особливий обов'язок прилюдно вшанувати пророка нашого відродження й визволення, виявити справжнє відношення нації до свого генія.

І завдання те тим більше й тим відповідальніше, що саме сьогодні

ня, в Шевченкові дні, повстає з боку ворогів нова загроза його пам'яті, його творчості, його постаті, його образу.

На Україні готується «академічне» видання творів Тараса Шевченка. Завданням його є очищення спадщини Шевченкової від «буржуазно-націоналістичного» намулу, який ніби «фальсифікував» його, зірвання «маски з націоналістичного спотворення Шевченка», «вільне, наукове висвітлення творчості Шевченка». «Це видання покаже справжню постать великого поета-бунтаря». Так виявляє завдання «академічного» видання особа, безперечно, на це найкомпетентніша, бо в її руках влада — Н. Каганович. У великій статті у «Вістях» (ч. 7 з 8 січня с. р.) під заголовком «Як українські націоналісти фальсифікували Тараса Шевченка» автор з надзвичайною самовпевненістю і безмірним нахабством, йому вродженими, твердить, що не тільки зміст творів Шевченка має бути перевірено й очищено, не тільки додано відповідний коментарій, але й саму мову буде виправлено. «Відновлення оригінальної мови Шевченка в академічному виданні, — розперезавшись, пише Каганович, — являтиме міцну зброю в боротьбі з націоналістичними «нормами», даючи ще багато доказів тому, що українські націоналісти спотворювали мову українських трудящих мас».

Здавалося, поневолений нарід перетерпів усе... Ніби всі межі тортур і знущання було вже перейдено. Аж, ні!

Мову Шевченка сьогодні сміє виправляти... Каганович! «Вісти» пишуть: «Недарма українські націонал та соціал-фашисти бояться нашого академічного видання творів Шевченка». Звістка про це видання ніби викликала в нашому таборі «скажену лють».

Ні, помиляються: не боїмося. І нові експерименти окупантської влади, нехай і які тяжкі й огидні, нас не злякають: ми певні в собі, певні в своєму народі. Але справді, лють, скажена лють охоплює всю нашу істоту. Кожен з нас до останнього атома свого переймається гнівом і ненавистю.

Протягом останніх літ Москва своєю систематичною політикою висмоктала всі живі соки з нашої землі, до несхочу напилася крові жертв, що впали в боротьбі за рідний край. Голодом і терором знесилила поневолену країну, підбила її, підпорядкувала собі. Але тепер їй вже не досить намученого, розтерзаного тіла нашого народу, вона

простягає свою святотатну руку по саму душу української нації, хоче знищити найвищий вияв її — генія нації...

Поставив Шевченко колісь на сторожі коло синів своєї рідної поневоленої країни «слово». І слово те варту додержало аж до наших днів: зберегло нам душу живу нашого народу.

Сьогодні, коли його, оте слово, намагається зкалічити і знівечити ворог, коли йому загрожує нове понівіряння і глум, повинні в свою чергу на сторожі того слова стати ми.

Нехай же теперішні роковини Шевченкові стануть днем не тільки пошани пам'яті генія нашої нації, але й днем привселюдного гніву, днем всенароднього протесту проти злочинів окупантської влади.

Та тим не обмежується наше завдання. Ми, що живемо в людських умовах, на українських землях чи на чужині на еміграції, ми повинні сплатити наш борг світлій пам'яті пророка правди і науки: ми маємо зберегти його слово, святе і чисте од викручення й покалічення.

Це довг усієї нації і на сплату його повинна вона напружити всі свої сили.

Листи до земляків.

XXXI.

Всеукраїнський конгрес.

Гадаю, що зараз зовсім на часі і мені висловитися з приводу так званого «всеукраїнського конгресу». Цілком зрозуміло, що участі в ньому я брати не буду. Ніхто туди мене не покличе, маються для цього більш підготовлені люде; тим часом я ніколи не тримаюся нашого національного звичаю: «моя хата з краю», і давно вже кортіло мені в цій справі подати і свій голос

Але стримувавсь я з мотивів, яким не можна відмовити у де-якій рації.

Само по собі тут абсолютно не грало жадної ролі, кому належить ініціатива цієї справи. Перш за все, я зовсім не хочу нагадувати свого старого земляка Петра Івановича Бобчинського та сперечатися з його приятелем Добчинським, хто сказав першим «е». То мені

і зовсім байдуже, хто це саме «е» сказав в справі конгресу. Хоч, здається, власне цьому припадає не мале значіння.

Мотиви мої були поважнішого характеру. Кажучи одверто, я не вірив, щоб з цієї справи вийшло щось реального. Думав, що поговорять, побалакають, а там і замовкнуть, та перейдуть до нового «порядку денного». Так нащо-ж мені тоді марно час витратити? І це на кращий випадок. А могло-ж бути і щось інше. Могло б з'явитися кілька «всеукраїнських конгресів». Бували-ж у нас випадки, що одного наукового спільного з'їзду замало. Треба неодмінно що найменше два. Чому-ж «всеукраїнських конгресів» не може бути три?

Знову і на цей випадок, здавалося, краще почекати і тоді вже, коли кількість конгресів з'ясується та визначиться характер кожного з них, вибрати, до якого пристати.

Тим часом на цей раз справа начеб-то виглядає інакше. За виключенням «націоналістів», що, по рецепту писаря з «По ревізії», принципно, «одкатегоріяють усяку систему», та новонародженого «соціалістичного фронту», що блюде чистоту пролетарських риз та вагається йти шляхом Вандервельде, все українське громадянство на диво однодушно на цей раз підтримало ідею загального національного об'єднання.

Коли-ж додати, що така поважна організація, як УНДО поставила доручити своїй парламентарній репрезентації заопікуватися практичним переведенням справи конгресу в життя, то виходить, що вона справді стає на певний ґрунт, і тут кожний українець мусить, так мовити, «самоозначитися» та внести і свою лепту до цього загально-національного діла.

* * *

Не знаю, як хто, але коли мені доводиться думати та міркувати над питанням про конгрес, то перш за все мені хочеться, щоб цей самий конгрес зробив як найбільшу неприємність тов. Сталіну та Постишеву. Я певен, що і сама ідея конгресу та його реалізація цим добродіям вже багато крові попсувала.

Але цього мало! Треба, щоб вони відчули, що тим катуванням України, яке вони так старанно і ретельно переводять у нас вдома, їм не пощастить зломити волю українського народу до незалежної державности. Коли вони, навіть там, де «все мовчить», не можуть добитися того, щоб Україна скорилася їхній владі, то нехай з конгресу почують віщі слова старої української визвольної пісні:

«Вільного духа не скути в кайданах.
«Біда, біда вам, тирані!»

Нехай конгрес, що складатиметься з людей вільних, що зберуться в умовах, де вільне слово поважається як найсвятіше право людини, проголосить перед усім світом волю українського народу до самостійної держави і скаже правду про всі ті страждання та муки, які він зазнає лише тому, що змагається бути господарем на своїй землі.

Право, в якому зараз не відмовляється найменшому народові, що стоїть на самому примітивному рівнію культури, у відношенні до української нації весь час заперечується. Більш того, всякий раз, коли виникає питання про Українську Державу, то його неодмінно зв'язують з якимись чужоземними інтригами. На цьому зходяться і Сталін з Постишевим, і багато відповідальних європейських політиків, навіть тих, що належать до демократичного табору.

Про росіян нічого й говорити. Вони раді перерватися, щоб тільки здискредитувати український визвольний рух і доводити скрізь, що український нарід зовсім не хоче «відділятися». Це-ж тільки українські політикани під диктат з Берліну чи з Варшави, чи нарешті з... Токіо сіють «сепаратизм», що не має жадного ґрунту серед «простого» народу!

Галаю, що конгрес не може оминати цього питання. Він повинен на це зареагувати та розвіяти своїм авторитетним словом всі ці наклепи й фантастичні байки. Що-ж до тих «наших» добродіїв, які своєю працею спричиняються до їх виникнення, то в його лексіконі напевне знайдуться гідні слова, щоб ними зафіксувати їхню «користну» працю на добро батьківщини в самі тяжкі та рішучі часи її існування.

Знайдеться ще багато питань, які треба було б запропонувати увазі конгресу, але нехай це зроблять інші, що краще на цьому розуміються. Після-ж моєї думки і того, що я зазначив, досить, щоб українці, забувши всі свої суперечки, об'єдналися на праці коло конгресу.

* * *

Коли доводиться обмірковувати справу реалізації конгресу, то тут мимоволі приходять думки про всякі перешкоди, що стоять муть на її шляху. Мабуть буде їх багато. І тим більше вони нагромаджуватимуться, чим актуальнішим ставатиме українське питання.

Про перешкоди нашого внутрішнього порядку мені бідкатися нема жадної охоти. То-ж так обридло весь час товкти про наші дрібні суперечки, розбіжності групові, різні орієнтації, постійну «склоку» по-між ними. Скажу просто і одверто. Коли ми це все не переборимо навіть в цей момент, то чинні зараз покоління не варті і ломаного гроша.

Але я сподіваюся, що це все не так і страшно! І то тому, що всі

наші «руїнники» та «отаманчики» по суті надзвичайні боягузи і ніколи не насміляться йти проти ширшого с у с п і л ь н о г о та загальнонаціонального руху,

А він, на мою думку, росте. І реальність ідеї конгресу є найкращий доказ того, що він вже розпочався.

Більше небезпек для конгресу предбачається на «зовнішньому фронті». Можна бути певним, що московська компанія вся цілком об'єднається для того, щоб до конгресу не допустити. Поки ми об'єднаємось, то вони, від тов. Сталіна і кінчаючи «імператором Кірілом» без всякої попередньої змови всюди і скрізь почнуть паскудити. Це б ще нічого. Коли б вони не мали спільників. Але при сучасному «совітофільстві» та побоюваннях розпаду Росії ці спільники знайдуться. Боюся, що їх навіть буде чимало. А ще більш буде таких, які з загадковою дипломатичною міною прорекатимуть:

— Може і бажано, але не с в о е ч а с н о ...

Тим часом і це нас не мусить спиняти. Ми повинні пам'ятати, що маються на світі і Мовінкель та сенатор Кінг... Нарешті-ж не відомо, як довго сучасна ситуація утримається.

* * *

З цього всього ви, мої любі земляки, бачите, що я в справі конгресу являюся, так мовити, «ортодоксальним оптимістом». Можливо, що таке ставлення до нього не відповідає моему старому вікові. Оскільки я чув, коло конгресу старається все більш так звана «молодша генерація».

Тим часом я зовсім не соромлюся свого оптимістичного настрою. Більш того, хотів би прищепити його й іншим, а коли б мав силу і засоби, то б розповсюдив його на самих заклятих скептиків. А коли б вони все-ж таки пручалися і буркотіли по старому:

— Та як воно буде? Та нічого не вийде! Та ми-ж в маленькій компанії не вміємо дати собі раду. Та куди нам конгрес?...

Так я б їм на це сказав:

— Слушайте мої панове. Замість того, щоб оце так мимрити, чи не краще вам поставити себе хоч думкою на місце тих, що зараз «благоденствують і мовчать» під чоботом Сталіна та спитати їх, як вони думають про конгрес.

Гадаю, що від їхньої відповіді соромно було б не оптимістам, а мабуть скептикам.

St. Jean de Maurienne
15. II. 34.

К. Ніко.

Третя конференція Головної Еміґраційної Ради.

(Продовження).

— Д о п о в і д и та д е б а т и . Цікаво слідкувати за цілим перебігом конференції: дивна сила закладена в українській еміґрації, дивна віра в свою місію, дивна твердість, упертість в змаганнях за свій національний ідеал і разом за своє моральне і фізичне існування. Твердо стоять еміґраційні організації, розкидані по цілій Європі і цілому світі, усталилося і життя і федерації цих організацій — Головної Еміґраційної Ради. Але конференція далека від того офіційного урочистого назенного оптимізму, що вбиває кожну громадську справу. Чувється й самокритика і з боку членів конференції, критичні нотки відчуваються і в промові голови, короткий зміст якої ми вже передали. Головна Рада — це федерація, підкреслював проф. Шульгин, федерація централних установ, з якими властиво і покликана юридично мати діло президія Головної Ради. Отже реальна праця останньої залежить від праці централних організацій в різних державах, від їх уміння налагодити зв'язок з окремими громадами, з самими масами еміґрації. Голова констатує, що така праця не скрізь з однаковим успіхом велася на місцях, і це відчувала раз-у-раз президія. Досвід його власної кругової подорожі по Європі в 1932 р. довів голові, що повторення таких подорожів є абсолютно необхідною річчю, що тільки такий безпосередній контакт і зв'язок надає життєвої сили Головній Раді. Ясна тако-ж потреба частіших конференцій, з'їздів делегатів, що міцно з'єднують між собою цілу еміґрацію. Досвід третьої конференції блискуче підтверджує цю тезу. Але й для кругових подорожів президії, і для частих конференцій потрібні гроші і гроші, а само їх бракує останні два роки Головній Раді.

З великим натиском, підкреслюючи вагу національної пропаґанди закордоном, як основного завдання цілої еміґрації, голова, зупинившись на справі зібрання національного податку, який за останні два роки поступає дуже слабо.

Цілком зрозумілі причини цього явища: еміґрація збідніла, скрізь в її місцевих організаціях маються безробітні, яких доводиться підтримувати цим організаціям і без того переобтяженим різними самообслуговуваннями. Але ці труднощі все-ж не можуть перешкоджати тому, щоб еміґрація виконувала свій обов'язок. Мінімум національного податку зведено до 10-15 американських центів. Нехай кожний свідомий організований громадянин вносив би річно тільки цю суму, і в результаті з'явилися б тисячі і десятки тисяч франків, на які можна було б видати брошури, книжки, закупити потрібні для пропаґанди видання, і виконати таким чином найважливіший наш обов'язок перед батьківщиною. Отже ідею податку треба всемірно пропаґувати і збирання його систематично переводити в спосіб, що вказано в запроєктованій резолюції. Голова нагадує заклик президії, зроблений у відозві, вміщеній у брошурі «Єдиний Шлях», до всіх українців, до всіх земель, що своєю моральною та матеріальною підтримкою можуть безконечно підняти активність Головної Ради.

Цілковите оправдання занепокоєння, яке відчувалося в словах голови, подає генеральний секретарь п. Косенко, що заступає в ролі фінансового референта хворого ген. Удовиченка.

Загальні цифри, що він цитує, такі: від першої і до третьої конференції поступило до президії Головної Еміґраційної Ради:

національного податку	22.139 фр.	20 с.
членських внесків од організацій	7.275 фр.	85 с.
з різних інших джерел	2.943 фр.	30 с.

Р а з о м ..... 32.358 фр. 35 с.

Загальні видатки:

Видання книжок і т. д.	13.076 фр.	85 с.
канцелярйні і технічний персонал	14.348 фр.	60 с.
ріжні видатки	4.696 фр.	75 с.

Р а з о м ..... 32.122 фр. 20 с.

Вся біда в тому, що ці цифри на протязі 4 з половиною літ розподілюються надзвичайно нерівно і за останній 1933 р. поступило національного податку менше, як 3.000 фр.

З такої суми, справедливо зауважує докладчик, жадного бюджету скласти не можна. Головна Еміграційна Рада мала жити виключно завдяки підтримці «натурою» (канцелярія, приладдя і персонал Місії УНР та редакції «Тризуба»), що є річчю до певної міри ненормальною, бо така велика організація мусить стояти цілком самостійно на своїх ногах.

Докладчик особливо зупинився на факті неакуратного поступлення членських внесків від організацій, які є дуже заборожені перед Головною Радою. П. Косенко намічає бюджет Головної Еміграційної Ради, як мінімальний, в розмірі 9.000 фр. річно, який за всяку ціну мусить бути виповнено. Натурально, це тільки мінімум, який не дасть ще змоги ширше розвинути всю акцію.

Фінансова сторона в цей час не є сильною стороною ні поодиноких емігрантських родин, ні місцевих, ні центральних організацій: звіти показали, що скрізь люде бідують і скрізь є дефіцит. Отже цей фінансовий звіт нагадував тільки сумну дійсність, з якою одначе вся конференція виявила твердий намір боротися та її перемогти.

Ревізійна комісія, що відразу по тім подала свій звіт з де-якими дрібними формального характеру зауваженнями, заявила, «що наведені вище суми прибутків та видатків за відчінний період відповідають пред'явленим документам».

* * *

Цим закінчуємо доповідь про доклади президії. Далі, протягом кількох годин слухає конференція доклади з місць. Ріжно склали ці свої звіти представники численних організацій, що входять до складу Головної Ради: одні зупинилися детально на житті своїх установ, другі говорили і за провідні ідеї, якими живе еміграція. Загальна картина життя справляла дуже велике вражіння: багато труднощів і велика праця. Найскладнішою і відвічальною є робота Центрального Комітету в Польщі та Румунії, де є більше 10.000 в одній, більше 3.000 в другій організованих членів, що платять податки, не кажучи вже про значно більші маси еміграції, які вони обслуговують. Подаючи цілу історію нашої еміграції в Румунії, п. Геродот, змальовує умови життя й праці Комітету, його опікування над старими, і особливо новими збігцями, які що-раз переходять Дністер. Докладчик оповів про план Комітету завести «пам'ятні книги» українського емігранта, свого роду громадських паспортів. Настрій цієї еміграції, яка в найгірші часи «не випустила з своїх рук прапору УНР», є твердий та однодушний. Голова Центрального Комітету у Польщі п. М. Ковальський говорить про велику організаційну працю нашої еміграції в Польщі. Еміграція прийшла там до самодіяльності: вона закладає підприємства і спирається на свої власні сили та з успіхом бореться за своє існування. Менше організоване, трудніше життя українського емігранта на Балканах. Найменшою по своїй кількості є громада в Туреччині, за яку говорить на конференції полк. Філонович, розвинути якусь ширшу працю там не можливо і все-ж Громада продовжує своє існування. Інженер Новіцький оповідає про труднощі, які існують в Югославії, де колись у всьому перешкоджали українцям весільні там росіяне, а нині повстають серед самого населення країни совітофільські настрої, які одбиваються зле не тільки на росіянах, але й на українцях.

І все-ж життя іде. Союз організацій вже створено тут, як і в Софії. Проф. Паращук оповідає про життя в Болгарії, де по-за всіма внутрішніми утрудненнями приємно вражає факт активних стосунків з болгарським громадянством, яке ставиться в певній своїй частині дуже сприятливо до українських змагань.

Сумно слухати стислі і цікаві доповіді з Праги, колись такого величезного центра еміграції, центра найактивнішого і культурного, де й тепер перебуває чимало загально-знаних наших учених та письменників, але де все життя знаходиться в стадії ліквідації. Не втрималася навіть славна Подєбрдська Академія і її майно, многоцінні кабінети, збірки, бібліотека розібрані та розпреділені по-між ріжними чеськими установами. Заробити трудно, допомога все зменшується, а еміграція все-ж живе, все-ж працює. Заходяться люди коло збудування Українського Дому і Головна Рада що ініціативу, як побачимо з резолюції, активно підпірає. Коло тої-ж Академії, за яку ми згадали вище, живе, розвивається й кидась дєрна просвіти на цілий світ українського розсіяння Інститут Позаочного Навчання. Випускаються одні лекції за другими, ростуть національні скарби.

Проф. Славінський розповідає про працю Республікансько-Демократичного Клубу, що продовжує бути важливим інтелектуальним, громадсько-політичним центром. Про «Об'єднання» говорить п. І. Мірний, і доводить, що ця організація з успіхом обслуговує правні, а почасти й матеріальні інтереси української еміграції в ЧСР.

Бельгія, Люксембург і Франція: те-ж праця, те-ж емігрантські злидні і часом безробіття, але організації існують, боряться за своє існування, як борються за нього й окремі індивіди. Проф. Яковлів доповідає про життя Громади в Люксембурзі, яка, не дивлячися на свою нечисленність, виконує сумлінно свої громадські обов'язки, захищаючи своїх членів, репрезентуючи українську справу на зовні, дбаючи про пресу, засновуєчи свою невелику бібліотеку, передплачуючи часописи.

В житті бельгійської громади, що проявляє велику активність завдяки енергії свого голови інж. Юрія Яковлева, найважливіший факт — це пресова акція: навряд чи де стільки пишеться за Україну, як в Бельгії.

З доповіді п. Шумицького повстає картина життя наших Громад у Франції. Докладчик одмічає, як економічна криза змінила це життя. Раніше жилося у Франції порівнюючи добре (Франція, як відомо, була тим резервуаром, куди могли стекатися безробітні емігранти з цілої Європи, — нині її двері зачинені). Тепер уряд французький мусів встановити ріжні заборонні заходи що-до чужинців. Зараз безробіття не дуже велике серед наших емігрантів, але під впливом нових законів становище може погіршати. Генеральна Рада дбає за еміграцію і п. Шумицький докладніше оповідає про внутрішнє життя Союзу. В довшій додатковій промові докладчик цікаво змальовує становище наше в Женеві, критикуючи Офіс, а почасти й нашу власну поведінку, і пропонує низку заходів, які й прийнято конференцією у формі резолюцій (див. далі).

Одним з останніх заслуховується доклад, надісланий хворим ген. Удовиченком про діяльність Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Доклад, що свідчить про велику організаційну працю і тісний зв'язок українських комбатантів з французькими та міжнародними комбатантськими організаціями, звертає на себе загальну увагу. Відсутньому ген. Удовиченкові, на пропозицію головуючого, ухвалено надіслати під оплески присутніх привітання та побажання скорого видужання.

Доповіді вичерпано. Зачинаються дебати по всіх цих докладах як президії, так і окремих делегатів, про які ми подамо в наступному числі.

(Далі буде.)

3 ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ.

— Ознаки громадського оживлення. — Проблема об'єднаного національного фронту.

— Національний провід. — Реконструкція, але не експериментування.

В українському житті по цей бік Збруча на протязі останніх місяців можна констатувати певного роду оживлення. Порушено цілий ряд проєктів, які мали б причинитися до активізації й оздоровлення нашого життя. Складна теперішня міжнародня ситуація, яка приводить до поставлення на порядок денний нашої проблеми, викликає серед наших громадських кол реакцію і відгук більш жвавий, ніж можна того було сподіватися за кілька місяців перед тим.

Робляться спроби знайти нові шляхи, починають зазначатися нові настрої.

Не можемо сказати, оскільки те оживлення, зовнішні ознаки якого у всіх нас перед очима, є дійсно широким і органічним процесом, який сягає до наших народніх низів. Робити якісь висновки відносно цього є ще рішуче зарано. Можливо, що те, що ми можемо нині називати оживленням, буде нічим іншим, як блудним вогником, який спалахнув лише для того, щоб погаснути, блудним вогником, який не світить і не гріє. Проте можна припускати й інше, можна думати, що теперешній фермент приведе до якихось позитивних і тривких наслідків в нашому національному житті. Не будемо отже ставити жадних прогнозів для нинішнього оживлення ані оптимістичних, ні песимістичних. Спробуємо зайнятися лише аналізом фактів і настроїв, які характеризують сьогоднішній день.

* * *

Два моменти характеризують теперішній стан.

Напруженість сучасної міжнародньої ситуації, з одного боку, катастрофальний стан під всяким оглядом основного масиву нашої нації на Великій Україні, з другого боку, вивели із стану інертності і байдужости досить значні кола нашого громадянства. Рядовий український громадянин, як відомо, виявляв і виявляє дуже малу охоту до того, щоб приймати чинну участь в національному і політичному житті. Свої завдання він обмежував в цій справі до мінімуму: участь в національних святах і належність до тих чи інших товариств при можливо неакуратній оплаті членських внесків — це було все, на що він міг спромогтися. На протязі останніх місяців в цьому відношенні зайшли зміни: певний процент наших рядових громадян вийшов із стану політичної і національної інертності, виявив бажання і охоту брати чинну участь у творенні національного життя. Це — одна риса, яка характеризує сьогоднішній день.

Другою, не менш характеристичною рисою сьогоднішніх відносин є — з'явлення певного ферменту серед того, що можна об'єднати під назвою організованого політично громадянства, серед всіх тих груп і організацій, які уявляють різні напрямки і відтінки нашої політичної думки і акції. Коли рядового українського громадянина характеризує його інертність і мінімум тих національних обов'язків, які він на себе накладає, — всі наші політичні групи характеризує їх крайній консерватизм. Консерватизм незалежно від того, які гасла вони висовують і які цілі ставлять в своїх програмах — революційні, соціалістичні чи націоналістичні. Цей консерватизм полягає в паничному страху перед змінами і ревізією визначеної тактики і поставлених гасел. Всі вони уперто й безнадійно змагаються нагинати життя до схем партійного чи групового катехизису, замість того, щоби перевести зміни і ревізію своїх постулатів

відповідно до потреб і вимог життя. Останні місяці в цьому царстві святої ортодоксії так само наче є позначки певного ферменту, шукання нових шляхів і нових методів. Є безсумнівним, що цей фермент є наслідком, в першу чергу, тих самих причин, які привели до активізації певної частини рядових громадян; це — міжнародня ситуація і становище в УССР. Але гадаємо, що не без впливу на з'явлення ферменту серед наших політичних груп була власне ця активізація позапартійних і безпартійних, спроба ставити проблеми політичного порядку тими, які до того, згідно з параграфами групових кодексів, не є покликаними.

Яскравими прикладами тої, як на наші відносини, широкої мобілізації громадської активності і громадської критичної думки, мобілізації, в якій репрезентовано і позапартійний елемент і політично організовану частину нашого громадянства, являється голодова кампанія і той відгук, який стріла ідея національного конгресу. З певністю можна сказати, що ці зв'язища рік перед тим у нас були б неможливі.

* * *

Спинимось на де-яких тих питаннях, які особливо жваво дебатовують-ся в наших громадських колах у зв'язку з проєктами про активізацію національного життя і реорганізацію національної акції.

На чолі їх, на нашу думку, стоїть питання про створення єдиного національного фронту. До цієї проблеми в той чи інший спосіб вертаються і її порушують всі, що забирали голос про наші сучасні хиби.

Не належить, само собою, ця ідея до нових. Думаємо, що коли б зібрати те, що написано на цю тему хоча б за останнє десятиліття, з цих матеріалів вийшла б книжка дуже солідних розмірів. І те, що це питання знову стає в осередку громадської уваги, ще, на жаль, не означає, що існують можливості і перспективи для його сприятливого і позитивного розв'язання.

З погляду теоретичного не уявляє це питання нічого складного. Є аксіомою, що створення власної держави може бути лише результатом як найтислишого співробітництва всіх творчих національних сил; з цього погляду як найширша коаліція, здійснення можливо ширшого національного фронту є річчю вказаною і необхідною.

Повторюємо, не в теоретичній складності і невизначеності питання полягає суть. Здійснення широкого національного фронту має своєю необхідною передумовою певний рівень політичної організованості і політичної культури нації. Воно вимагає ліквідації гуртківства, знищення режиму отаманії і взаємної адорації, воно вимагає заховання толеранції і пошани до політичного противника. Все це прикмети у нас, на жаль, дуже мало поширені і знані. І не дискусії і постанови про необхідність створення широкого національної коаліції могли б підготувати реалізацію цієї справи, а ряд практичних заходів, які б були переведені в окремих організаціях.

Є характеристичним, що саме під акомпанімент про конечність створення єдиного фронту відбулося роз'єднання в переведенні кампанії допомоги голодній Україні. У Львєві є два комітети допомоги і було два дні національної жалоби; те саме бачимо в ряді еміграційних осередків.

Проте є, видається нам, уже зараз можливості реалізації однієї справи, яка єдиного національного фронту, очевидно, не утворює, але складає поважний етап в наблизенні реалізації ідеї широкого національного об'єднання. Маємо на увазі встановлення тіснішого й органічного контакту і зв'язку між краєм і еміграцією. На протязі останніх років, коли на українських землях по цей бік Збруча большевизанські настрої ліквідувалися, контакт між еміграцією і краєм стає все тісніший. Не було б мабуть більших труднощів для того, щоб можна було закріпити й оформити той взаємний зв'язок і взаємне зрозуміння, які наростають між еміграцією і краєм стихійно. Думаємо, що при добрій волі й охоті такі форми можна було б знайти.

Реалізація цієї справи владно висовується всім станом нашого національного життя. Сучасна боротьба з українством в межах УССР, неможливість творення там жадних національних цінностей ставить перед українськими землями по цей бік Збруча, передовсім перед Галичиною, обов'язок мати на увазі в своїй національній роботі не лише вузько місцеві і краєві потреби, але тако-ж завдання загально-національного характеру. Галичина ходом подій знову мусить вернутися до виконання своєї передвоєнної ролі, що покладала на неї загально-національні функції. А для задовольняючого розв'язання завдань загально національного характеру тісний зв'язок між краєм і еміграцією був би konieczним. Здійснення такого зв'язку, на нашу думку, лежало б в області можливого, але чи буде завдання розв'язано — ручитися важко. У кожного, хто бере участь в нашому житті, не може не бути великої дози скептицизму що-до можливості успішної реалізації навіть найпростіших і нескладних проєктів.

* * *

Ідея створення єдиного національного фронту серед де-яких кол висовується і пропагується в іншій концепції — говориться про необхідність створення національного проводу. Повіти вітрів з Берліну і Риму починають досягати тих затишних хуторів, де отаборилася українська національна і політична думка, — починають у нас висовуватися гасла, що зовнішнє хочуть наподоблювати фашистські концепції. Маємо отже проєкти створення національного проводу. Говорять про створення установи, яка мала б диктувати напрям національної акції для цілої української нації в той час, коли величезна її частина репрезентується лише еміграцією, а та частина, яка може мати представництво, безпосереднє зв'язане з тереном, — живе роз'єднано в межах трьох держав у цілком відмінних умовах і творить еміграційні скупчення в чотирьох континентах — Європі, Азії, Північній і Південній Америці. Коли б почати фантазувати і припустити, що така установа дійсно могла б повстати, чи могла б вона зреалізувати ті функції національного керівництва, які на неї хотять покласти? Чи могла б вона узгляднити всю міжнародність обставин, серед яких проходить життя окремих національних теренів і еміграційних скупчень? І потім друга, ще важніша річ. Яким способом ця установа могла б переводити свої постанови в життя. Добитися того, щоб вони не лишалися лише на папері, коли жадної можливості примусити когось до виконання цих постанов вона не має?

В цілій концепції національного проводу, не зважаючи на те, що надано їй модерні форми, відчувається дуже наївно-хуторянське трактування політичних проблем. Забувають, що в практичній політиці висовуються і ставляться на порядок денний не ті завдання, які бажано було б розв'язати, а ті, які можна розв'язати. Забувають про ту причину, яка існує між бажаним і можливим.

Не хочемо висовувати другого припущення і думати, що серед тих, які пропагують гасло створення національного проводу, є люде, що, розуміючи всю його нереальність, проте висовують і підтримують його тільки з огляду на його можливу популярність серед певних громадських кол. Цим способом, очевидно, національного проводу збудовано не буде, але для пропагаторів його певний політичний капітал може лишатися. Не висовуємо цього припущення, але проте все таки того, що в житті всяко буває, забувати не слід.

* * *

Є властивий усім проєктам творення єдиного національного фронту і організації національного проводу певний спільний настрій. При ріжницях і відтінках трактування самих проблем спільність цього настрою поєднує представників ріжних редакцій окремих проєктів, які мається на увазі здійснити. Цим спільним настроєм є більш або менш яскраво

висловлене почуття нехоти до всіх існуючих політичних груп і об'єднань. Нові концепції і проєкти в значній мірі ускладнюються і творяться під впливом того переконання і тих настроїв, що існуючі політичні групи і об'єднання скраховали або не дописали, що треба їх заступити чимсь іншим, новим.

Читач з того, що сказано було нами вище, може бачити, що станом і рівнем нашого політичного життя ми зовсім не захоплені. Уважасмо отже, що реакція на цей стан і неминуча, і природня. Але це ще не говорить про те, що з неминучого незадоволення кінечно мусить виникнути проєкт лише конструктивного характеру.

Незадоволення і нехоть до наших політичних партій та об'єднань і зрозуміла, і природня. Але, виходячи з цієї нехоти і незадоволення, нам пропонують творити щось нове і невідоме, яке має заступити наші теперішні форми виявлення політичного життя, треба мати на увазі, що це нове не знаменує неминучого переходу до кращого — може воно тако-ж привести до ще гіршого, ніж те, що маємо тепер.

Коли сучасний стан незадовольняючий, коли реконструкція і зміни потрібні, то вони мусять бути основно проdiscутовані і продумані всіми конструктивними політичними і національними чинниками. Мусить бути зважена не лише доцільність їх, але й практична можливість переведення їх в життя. Число непродуманих експериментів і авантур в літописах наших подій за останні десятиліття і без того велике, щоб його треба було збільшувати.

В. С.

У сімдесят третій роковини смерти

Тараса Шевченка

одправлено буде в неділю 1ї березня по службі Божій за спокій душі його панахиду в Українській Православній Церкві в Парижі — 96, Bd Auguste Blanqui, Paris (13).

Хроніка

3 життя укр. еміграції.

У Франції

— Виклади д-ра Д. Донцова. 24 лютого с. р. в Шалеті, та 2 березня с. р. в Парижі відбулися лекції п. д-ра Д. Донцова на тему «Санчо Пансо в українській дійсності». Можна не погоджуватися з де-якими твердженнями й думками докладчика, але взагалі доклади були цікаві й притягнули багато слухачів, які з великим заінтересованням вислухали блискучий по формі і багатий на зміст живий виклад відомого публіциста.

Крім цих викладів, виголошених по українськи, 28 лютого відбувся ще один доклад п. Д. Донцова — по французьки, на тему «Агонія Російської імперії та Україна». І цей виклад, зроблений з рамени французького Товариства Українознавства, притягнув повну велику залу української і французької публіки.

Сильно аргументований, багато ілюстрований фактами аналіз московського імперіялізму, який тільки міняє свої форми, та докази необхідності протиставити йому єдину волю української нації — зробили на всіх присутніх велике враження.

— Життя Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Управою Т-ва здобуто право прирівняння прав українських комбатантів до прав французьких комбатантів що-до такс та поборів за вечірки й концерти, що їх влаштовує Т-во. Робляться заходи про поширення цього права на провінцію.

— В неділю 25 лютого с. р. в церкві св. Ніколя-де-Шан французька організація комбатантів «Круа де Фе» влаштувала, як і кожного року, поминальну службу Божу за всіх, що загинули за

Францію. На цю церемонію було запрошено і Т-во, яке було представлене генеральним секретарем з прапором Т-ва.

— В середу 28 лютого в катедрі Нотр-Дам-де-Парі відбулася урочиста служба Божа за спокій душі покійного короля бельгійського Альберта I, на яку Т-во отримало запрошення. Присутніми на цій службі були голова Т-ва ген. О. Удовиченко та генеральний секретар з прапором.

Як тільки звістка про трагічну смерть короля Бельгії стала відомою в Парижі, Т-во вислало до Федерації Бельгійських Інвалідів теплого листа із співчуттям, на що отримало надзвичайно чулу подяку.

— В суботу 10 березня відбулася перша з серії лекцій ген. штабу сотника В. Солоняра, присвячена сучасному становищу та можливостям війни, а тако-ж модерній організації піхоти.

— У зв'язку з наступленням весіннього сезону, на хуторі Т-ва розпочато весняні роботи.

В Бельгії.

Після кардинала Мерс'є передчасно зійшов у могилу другий великий бельгійський приятель українців — шляхетний король-демократ Бельгії.

Українці, що користуються великою гостинністю бельгійців, разом з ними знаходяться в жалобі. Передчасний трагічний кінець короля-лицаря — першого громадянина Бельгії — відбився на українцях з тим більшою силою, що покійний король ставився до українців з дуже великою симпатією. При цьому слід пригадати концерти в Бельгії Української Капели та з'їзд комбатантів у Генті в 1923 році з виставкою українських інвалідів.

Як українські організації в Бельгії, так і представник Головної Еміграційної Ради інж. Ю. Яковлів склали своє співчуття королівській сім'ї, бельгійському народові й урядові та взяли участь в загальній жалобі.

Бельгійська преса про голод на Україні.

Vers le Vrai, велика бельгійська тижнева газета (Брюссель) в числах 15 і 16 з 21 і 28 лютого с. р. містить великий матеріал про голод на Україні. В числі 15 цей матеріал займає цілу сторінку.

Викликав ці кореспонденції відкритий лист інж. Ю. Яковлева до бельгійського журналіста п. Герена, який був у совітах і після того в своїх замітках у бельгійській пресі твердив, що на Україні немає голоду. Як відкритий лист інж. Ю. Яковлева, так і відповідь на нього п. Герена, а потім різні дані що-до голоду на Україні та ряд заміток-статей про протиголодову акцію, українську й чужинецьку, і складають собою зміст сторінки газети з 21 лютого.

Всеукраїнський Жіночий Конгрес.

На ювілейних святах з нагоди п'ятидесятилітнього існування першого українського жіночого товариства, Союз Українок у Львові скликає в Станиславові на 23-27 червня с. р. всеукраїнський жіночий конгрес, на який запрошує, крім краєвих жіночих організацій, тако-ж і всі еміграційні українські жіночі товариства.

На участь у цьому конгресі вже дало свою згоду Товариство Українок-Емігранток у Варшаві.

Лист до Редакції.

В газеті «Хліборобський Шлях» (ч. 7 з 18 лютого 1934 року) було надруковано лист «Організації Українських Гетьманців-Державників у Румунії» за під-

писом М. Яроша та Богдана Шемета під наголовком: «Проти уєнєровських претенсій», в якому його автори «відмовляють Українському Громадсько-Допомоговому Комітетові в праві на виступи в імені цілої української еміграції в Румунії», посилаючися на те, що «поважна частина українських емігрантів належить до гетьманської організації». В тому листі, між иншим, говориться, що «гетьманці не можуть бути ніколи причасні до якихось опортуністично-компромісових акцій».

Зважаючи на таку категоричну політичну засадничість українських гетьманців, вважаємо за потрібне подати до загального відома наступне:

1) Громадсько - Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії обрано на п'яти конференціях української еміграції в Румунії і входить він до складу Дорадчого Комітету в справах емігрантів при Лізі Націй. Отже на терені румунському він є організацією (і правно, і фактично) загально-еміграційною, навіть і в тому випадкові, коли б із складу еміграції виключили ту «поважну частину українських емігрантів, які належать до гетьманської організації». Реально та «поважна частина» не складає й 5 відсотків загальної кількості української еміграції в Румунії, рахуючи, звичайно й тих «українських гетьманців-державників», які жили тут по документах російських, а не українських.

2) Хоч панахиди та молебни в російській церкві, які час від часу улаштовує «Організація Українських Гетьманців-Державників у Румунії», вона робить, очевидно, з міркувань засадничих, а не опортуністично-компромісових, ми ніяк не можемо вважати ці виступи українських гетьманців-державників за працю українську. А такі заяви в румунській пресі, як твердження, що серед українського населення «мають великий вплив угруповання, що брали участь в білому загально-російському рухові» (Денікин і Врангель, див. газету «Індреп-

тареа», ч. 150 з 14 VII 1933 р.), ми кваліфікуємо як антиукраїнські і можемо категорично запевнити ту «поважну частину українських емігрантів», яка виступає під назвою «Організації Українських Гетьманців-Державників у Румунії», що ні з заявами такого характеру ми ніколи солідаризуватися не будемо, ні від імени тих, хто такі заяви складає, або працю такого ґатунку провадить, ми не виступали і виступати не будемо.

Оскільки і після цієї нашої заяви «українські гетьманці-держав-

ники в Румунії» будуть виступати з своїми «категоричними протестами», то ми вважатимемо їх за своєрідний спосіб самореклами (інакше про існування їх тут могли б і не знати) і реагувати на ці «виступи» — в якості управи Українського Громадського Комітету, як організації загальноеміграційної на терені Румунії — не будемо.

Голова Комітету
Василь Трєпке,

Секретарь:
Дмитро Геродот.

Москва фальшує Шевченка

і через те тепер ще більше, ніж коли,

«треба нам знати, що злука з Московщиною мусить розвалитися, щоб Україна дісталася на волю. У Шевченка ніхто ніде не знайде ні одного слова яких небудь федеративних чи союзних міркувань. Навпаки. Він усяку злуку України з Московщиною уважав найбільшою недолею, найбільшим нещастям України, джерелом її фізичного, духового, матеріального, культурного і морального занепаду... Він відкидає всяке спільне «отечество», знає тільки Неньку-Україну, яку так щиро любить, що за неї готов і душу свою віддати. Він визнає тільки повну самостійність України».

Так пише найбільший наш шевченкознавець проф. Ст. Смаль-Стоцький в книжечці

Т. Шевченко — співець самостійної України.

Ціна за 1 примірник на крейдяному папері в гарній окладниці 8 амер. центів або 1 фр. 50 с.

З нагоди Шевченкових свят що дуже чепурненьку книжечку треба розповсюдити як найширше. 10 прим. — 12 фр., 100 прим. — 100 фр. з пересилкою.

Продаж по всіх українських книгарнях. Де нема, звертатися до Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі — М. Rudicev, 41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9,

або на адресу: N. Kozuska, Praha - Vinohrady, Soběslavska 30. Czechoslovakia.

Зміст.

Париж, неділя, 11 березня 1934 року — ст. 1. К. Ніко. Листи до земляків, XXXI — ст. 3. Третя конференція Головної Еміграційної Ради (продовження) — ст. 7. В. С. З життя й політики — ст. 10. Хроніка. З життя української еміграції: У Франції — ст. 14. У Бельгії — ст. 14. Бельгійська преса про голод на Україні — ст. 15. Всеукраїнський жіночий конгрес — ст. 15. Лист до Редакції — ст. 15.

**Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.**

Для переказів у Франції: «Le Trident», chéque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.